

У сусрет десетогодишњици освећења Саборног храма у Подгорици (II): Храм на старом хиландарском метоху

Родоначелник светородне лозе Немањића, велики жупан Стефан Немања, будући Свети Симеон Мироточиви, рођен је 1114. године у Зети на Рибници (данашњој Подгорици). Отац Немањин Завида, услед немира који су избили у првој половини XII вијека, избјегао је са породицом у Зету – како се од XI вијека назива област између Боке Которске и ријеке Бојане, дотада звана Диоклија, односно Дукља (од XI вијека име Дукља, тј. Диоклитија, употребљава се само у титулама владара и црквених великодостојника). У временима која су претходила његовом ступању на историјску позорницу, свака област српског народа имала је своје кнезове, мање или више самосталне. Главне планине дијелиле су „сву Србију на двије половине – у западној бијаху области Неретва, Хум, Травунија и Зета (Диоклија, Дукља), а у источној – Босна и права Србија“ (А. А. Мајков). Немања је на чело Рашке у звању великог жупана ступио 1158. године. Ратовао је са браћом и небраћом, борио се са кривовјерним и правовјерним, са кривовјерним за праву и чисту вјеру а са правовјерним за српско име. Све борбе Немањине и сви циљеви,

били су упућени на то да уједини српски народ и створи једну Српску државу, народ христољубив који ће Христу служити, и државу свету која ће опет Христу служити. У истрајним борбама изборио се за самосталност Рашке, а потом у раздобљу између 1183. и 1186. ујединио је Зету са Рашком. На државном сабору у Расу 1196. одступио је са трона, који је уступио средњем сину Стефану Немањићу, будућем краљу уједињене Србије. Потом се замонашио и са најмлађим сином Савом приступио обнови манастира Хиландара на Светој Гори, посвећеног Светом Ваведењу. Као монах Симеон упокојио се у Хиландару 13/26. фебруара 1200. године у 86. години. Био је владар и мачоносац, а под старост монах и крстоносац. Био је слуга Божји и као мачоносац и као крстоносац, и као Њемања и као монах Симеон. Чак и по смрти, као мироточиви Светац, остао је слуга Божији и помоћник народни. Мошти свога оца пренио је Свети Сава у манастир Студеницу 1208. У истом манастиру мошти Светог Симеона почивају и данас.

Велики жупан Стефан Немања, будући Преподобни Симеон Мироточиви, установљујући светогорски манастир Хиландар издаје даровно писмо 1198/99. године. У овој најстаријој хиландарској повељи пише да је манастиру поконио село Момушу у жупи Призренској, које је чином издавања даровног писма постало манастирски метох, тј. његово имање. Повеља садржи и обавезе посједа у Зети о прилозима манастиру Хиландару, што указује да је од свог оснивања манастир имао посједе у мјесту рођења свог ктитора Стефана Немање (Стојан Новаковић, Законски споменици српских држава средњег века, фототипско издање из 1912. г, Београд, 2005, ст. 384-385)

Насљедник Преподобног Симеона Мироточивога, Велики жупан Стефан (потоњи краљ Првовјенчани), у својој повељи из 1199/1206. потврђује и умножава што је отац му Стефан Немања даровао Хиландару. У повељи пише да је Стефан Првовјенчани додијелио манастиру Хиландар у Зети половину села Каменице. (С. Новаковић, Зак. спом, ст. 385). Каменица је стари назив тадашњег села за данашње насеље Момишићи у Подгорици, које се у овој повељи први пут помиње као хиландарски метох.

Краљ Стефан Урош II (Милутин), слиједећи традицију предака у својим повељама потврђује прилоге дједе и оца и прилаже нове. У првој повељи, из 1282/1298, као својина манастира Хиландара у Зети наводи се половина Каменице са људима имена Момушићи (С. Новаковић, Зак. спом, ст. 390). Како је Хиландар раније од краља Стефана Првовјенчаног добио пола Каменице у Зети, то је највјероватније ово пусто селиште за вријеме краља Милутина населио својим људима Момушићима, пресељеним из призренског села

Момуша. И у другој општој хрисовуљи краља Милутина из 1302/1309. г. поново се наводи као својина манастира половина Каменице у Зети, са људима имена Момушићи (С. Новаковић, Зак. спом, ст. 394)

Момишићи се као метох манастира Хиландара помињу и у двије повеље цара Стефана Душана. Приликом посјете Светој Гори и Хиландару 1348. г. цар Душан потврђује манастиру све поклоне и правиче, дате од његових претходника. У овој повељи наводи се: село у Зети Момушићи с забелом и с брдом и с правима, и планине Добре Долове, Стлбица и Ботуга (С. Новаковић, Зак. спом, ст. 421). И у другој повељи цара Душана (из 1355) такође се наводи као својина манастира Хиландара у Зети, половина Каменице са људима имена Момушићи. У овој хрисовуљи цар Душан оставља и завјештање у којем пише да наведена имовина манастира Хиландара буде неотуђива никада, од данас па до вијека (С. Новаковић, Зак. спом, ст. 421)

Манастирски метох Момушићи или Момишићи за вријеме светородне лозе Немањића постаје локални центар око кога се сабирају околна братства и стављају под заштиту моћне Хиландарске лавре. Од потомака манастирских меропаха (кметова) постало је засебно племе у Зети, које ће доцније изгубити свој значај и организацију. У XVI вијеку, према попису из 1592. године Момишићи се истичу као једно од 40 црногорских племена (32 куће у попису из 1592. г, и 52 куће у Боличином опису). Душан Вуксан у Записима за 1927. годину прилаже документа из 1610. године гдје се спомиње „поп Никола од Момишића”.

Етнолог Андрија Јовићевић у студији Зета и Љешкопоље, пише следеће: „У Љешкопољу има повише црквених рушевина. Црквине су видне у Момишићима, при страни Малог Брда, испод Момишића, у Чегаљу, Лекићима и Тогошима. Око њих се налазе стара гробља. Постоји предање да су Турци у цркви у Момишићима запалили на Ускрс 2 попа и 40 ђака и да је црква отада запустела. Према овој црквини, преко Мораче, а изнад самог Везирова моста налази се место Ђулићи, где је, по предању, рођен и живео чувени штампар књига у XVI веку Божидар Вуковић. Говоре да је ту имао и штампарију и да се ту налазило слова од његове штампарије. Народ верује да се ‚није знало за злу годину’, докле су постојале цркве испод Момишића, у Тогошима и Лекићима, а откада су опустеле, да су неродне године врло честе. Верује се: кад би се ове три цркве обновиле, на Љешкопоље не би ‚падала рђа’. Цркве у Тогошима и Момишићима су скоро обновљене, а она у Лекићима лежи у рушевинама. До скоро је водио главни пут кроз гробље испод Момишића, и сваки је пролазник из поштовања и побожности остављао по неколико пара

на месту где је била св. трпеза, а многи су остављали и нешто од аљина. Цркву у Лекићима градила је, по некима, краљица Јелена, а по некима жена Милоша Обилића.“ (Насеља и порекло становништва, књига 23, Београд 1926, ст. 382). Илија Пеличић, такође један од хроничара ових крајева, у књизи „Записи о Зети“ (Голубовци – Београд, 1997) је записао да су у Момишићима постојале двије цркве. Предање да је на темељима једног од два много старија храма подигнута садашња мала црква је сасвим реално. Према најновијим ископавањима из 1999. и 2000. године установљено је да је око храма Светог Вазнесења Господњег постојала некропола која датира највјероватније из каснијег средњег вијека и остаци храма за које се претпоставља да потичу из ранијег периода.

Садашњи мали храм Светог Вазнесења Господњег у Момишићима саграђен је 1925. године на темељима много старијег храма. У посљератном времену био је више пута демолиран од стране неидентификованих лица и претворен у сметлиште.

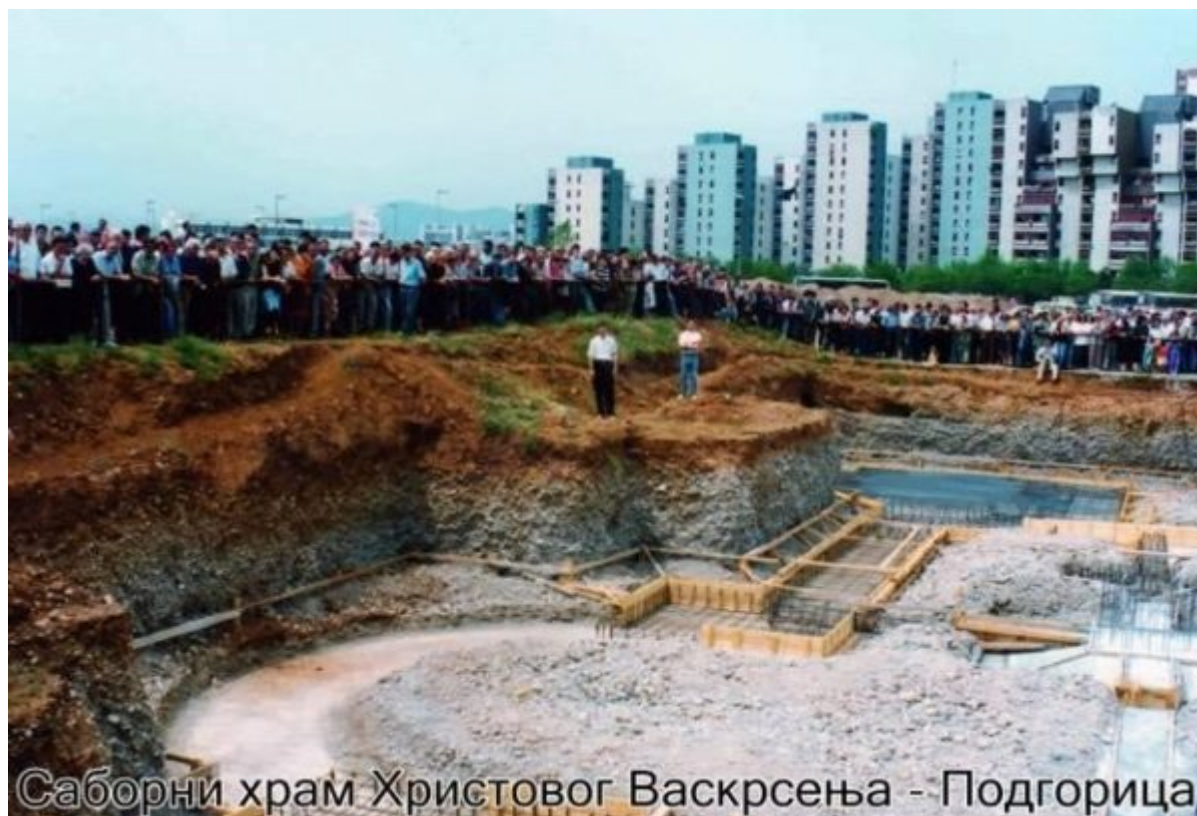
Храм је обновљен 1990, а 2001. године извршена је привремена реконструкција.

Реализацију плана Митрополије црногорско-приморске и Црквене општине Подгорица да се гради саборни храм у старој Подгорици онемогућио је II Свјетски рат. У посљератном времену земљиште на коме је требало да буде саграђен храм комунистичке власти су једнострано изузеле из власништва Цркве.

Захтјев да се гради Саборни храм у Подгорици на старом метоху манастира Хиландара, на црквеном земљишту у Момишићима, поднијет је од стране Митрополије црногорско-приморске 21. октобра 1989. године. Овакав предлог Митрополије за локацију новог Саборног храма није никако могао да се уклопи у предложени ДУП (детаљни урбанистички план) овог дијела Подгорице, јер је приступ решавању проблема био потпуно супротан. Предложено урбанистичко рјешење претпостављало је прилагођавање цркве неком претпостављеном будућем центру Нове Подгорице, тј. да треба прво саградити зграде па онда цркву. Архитекта др Предраг Ристић, који је по благослову Митрополита црногорско-приморског Амфилохија урадио идејно рјешење, тим поводом је написао: Прво треба пројектовати цркву, па онда куће према њој. Црква је наша слика неба и земље. Бог је начинио човјека према свом лику, а не обратно. Зато је тражено да се бар непосредни простор и околина цркве повјере пројектанту цркве, који је предложио неколико рјешења за овај дио урбанистичког плана. Послије дугих усаглашавања и

добијања одобрења од надлежних власти, са благословом Високопреосвећеног Митрополита Амфилохија, Саборни храм Васкрсења Христова у Подгорици почео је да се гради 1993. године.

Освећењем Храма 7. октобра 2013. године, на старом хиландарском метоху у Момишићима, круг ће бити затворен. Свети Симеон Мироточиви, рођен у Рибници (Подгорица) прије равно девет вјекова, родоначелник светородне лозе Немањића, у подгоричком Храму Христовог Васкрсења наставља да живи.

Саборни храм Христовог Васкрсења - Подгорица

mitropolija.com